

Ankara Üniversitesi
Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü

PERU ÜLKE RAPORU

Hazırlayan:

Elif DURKAL

Temmuz 2010
ANKARA

PERU ÜLKE PROFİLİ:

Resmi adı:	Peru Cumhuriyeti
Yönetim biçimi:	Başkanlık tipi cumhuriyet
Resmi dili:	İspanyolca
Başkenti:	Lima
Yüzölçümü:	1.285.220 km ²
Sınırları:	toplam: 5.536 km
Sınır komşuları:	Bolivya 900 km, Brezilya 1.560 km, Şili 160 km, Kolombiya 1.496 km, Ekvator 1.420 km

COĞRAFİ VERİLERİ:

Kıyı şeridi:	2.414 km
İklimi:	Doğuda tropikal, batıda kuru çöl iklimi hakimdir. Andlarda ılımandan çok soğuk iklim görülür.
Arazi yapısı:	Batıda kıyı ovaları, orta kısımlarda yüksek ve engebeli Andlar, doğuda Amazon ormanları yer alır.
Deniz seviyesinden yüksekliği:	en alçak noktası: Pasifik Okyanusu 0 m en yüksek noktası: Nevado Huascarán 6.768 m
Doğal kaynakları:	Bakır, gümüş, altın, petrol, kereste, balık, demir, kömür, fosfat, potasyum hidro enerji
Arazi kullanımı:	Tarıma uygun topraklar: %3 daimi ekinler: %0 otlaklar: %21 ormanlık arazi: %66 diğer: %10 (1993 verileri)
Sulanan arazi:	12,800 km ² (1993 verileri)
Doğal afetler:	Deprem, su baskınları, heyelanlar, volkanik aktivite

NÜFUS BİLGİLERİ:

Nüfus: 29.546.963 (Temmuz 2009 verileri)

Nüfus artış oranı: % 1.7 (2001 verileri)

Mülteci oranı: 1.08 mülteci/1,000 nüfus (2001 tahmini)

Bebek ölüm oranı: 39.39 ölüm/1,000 doğan bebek (2001 tahmini)

Ortalama hayat süresi: Toplam nüfus: 70.3 yıl
erkeklerde: 67.9 yıl
kadınlarda: 72.81 yıl (2001 verileri)

Ortalama çocuk sayısı: 2.96 çocuk/1 kadın (2001 tahmini)

Ortalama çocuk sayısı: 2.96 çocuk/1 kadın (2001 tahmini)

HIV/AIDS - hastalıklarına yakalanan yetişkin sayısı: %0.35 (1999 verileri)

HIV/AIDS - hastalığı olan insan sayısı: 48,000 (1999 verileri)

IV/AIDS – hastalıklarından ölenlerin sayısı: 4,100 (1999 verileri)

Ulus: Perulu

Nüfusun etnik dağılımı: Kızılderililer %45, melezler %37, beyazlar %15, zenciler, Japonlar, Çinliler ve diğerleri % 3

Din: Roma Katolikleri %90

Diller: İspanyolca (resmi), Quechua (resmi), Aymará

Okur yazar oranı: 15 yaş ve üzeri için veriler
toplam nüfusta: % 88.7
erkekler: % 94.5
kadınlar: % 83 (1995 verileri)

YÖNETİMİ:

Ülke resmi tam adı: Peru Cumhuriyeti

Kısa şekli : Peru

Yerel tam adı: Republica del Peru

Yerel kısa şekli: Peru

Yönetim biçimi: Başkanlık Tipi Cumhuriyet

Başkent: Lima

İdari bölümler: 24 bölge; Amazonas, Ancash, Apurimac, Arequipa, Ayacucho, Cajamarca, Callao, Cusco, Huancavelica, Huanuco, Ica, Junin, La Libertad, Lambayeque, Lima, Loreto, Madre de Dios, Moquegua, Pasco, Piura, Puno, San Martin, Tacna, Tumbes, Ucayali.

Bağımsızlık günü: 28 Temmuz 1821 (İspanya'dan)

Milli bayram: Bağımsızlık günü, 28 Temmuz (1821)

Anayasa: 31 Aralık 1993

Üye olduğu uluslararası örgüt ve kuruluşlar:

ABEDA (Afrika'nın Ekonomik Kalkınması için Arap Bankası), APEC (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu), CAN, (Gümrük İşbirliği Konseyi), ECLAC (Latin Amerika Ülkeleri Ekonomik Komisyonu), FAO (Gıda ve Tarım Örgütü), IADB (Amerika Ülkeleri Kalkınma Bankası), IAEA (Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı), IBRD (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası), ICAO (Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü), ICFTU (Uluslararası Serbest Ticaret Birlikleri Konfederasyonu), IDA (Uluslararası Kalkınma Birliği), IFAD (Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu), IFC (Uluslararası Finansman Kurumu), IFRC (Uluslararası Kızıllaç ve Kızılay Toplulukları Federasyonu), IHO (Uluslararası Hidrografi Örgütü), ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), IMF (Uluslararası Para Fonu), IMO (Uluslararası Denizcilik Örgütü), Inmarsat (Uluslararası Denizcilik Uydu Teşkilatı), Intelsat (Uluslararası Telekomünikasyon ve Uydu Örgütü), Interpol (Uluslararası Polis Teşkilatı), IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi), IOM (Uluslararası Göçmen Teşkilatı), ISO (Uluslararası Standartlar Örgütü), ITU (Uluslararası Haberleşme Birliği), LAIA (Latin Amerika Entegrasyon Birliği), MONUC (Birleşmiş Milletler Kongo Operasyonu), OAS (Amerika Devletleri Teşkilatı), OPCW (Kimyasal Silahları Yasaklama Organizasyonu), UN (Birleşmiş Milletler), UNCTAD (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı), UNESCO (Eğitim-Bilim ve Kültür Örgütü), UNIDO (Birleşmiş Milletler Sanayi Kalkınma Teşkilatı), UNMEE (Birleşmiş Milletler Etyopya-Eritre Misyonu), UNTAET (Birleşmiş Milletler Doğu Timor Geçiş Yönetimi), UPU (Dünya Posta Birliği), WCL (Dünya Emek Konfederasyonu), WFTU (Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu), WHO (Dünya Sağlık Örgütü), WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı), WMO (Dünya Meteoroloji Örgütü), WTO (Dünya Turizm Örgütü), WTO (Dünya Ticaret Örgütü)

EKONOMİK GÖSTERGELER:

GSYİH: Satın alma Gücü paritesi - 123 milyar \$ (2000 verileri)

GSYİH - reel büyüme: % 3.6 (2000 verileri)

GSYİH - sektörel bileşim: tarım: % 15
endüstri: % 42
hizmet: % 43 (1999)

Enflasyon oranı (tüketici fiyatlarında): % 3.7 (2 000 verileri)

İş gücü: 7.6 milyon (1996 verileri)

İşsizlik oranı: % 7.7 (1997)

Endüstri: Madencilik, petrol, deniz mahsulleri, tekstil, giyim eşyaları, gıda maddeleri, çimento, çelik, gemi onarımı

Endüstrinin büyüme oranı: % 8.5 (2000 verileri)

Elektrik üretimi: 18.886 milyar kWh (1999)

Elektrik tüketimi: 17.565 milyar kWh (1999)

Elektrik ihracatı: 0 kWh (1999)

Elektrik ithalatı: 1 milyon kWh (1999)

Tarım ürünleri: Kahve, pamuk, şeker kamışı, pirinç, buğday, patates, kümes hayvanları, Et ve süt ürünleri, yün, balık

İhracat: 7 milyar \$ (2000 verileri)

İhracat ürünleri: Balık ve deniz mahsulleri, bakır, çinko, altın, ham petrol, kurşun, kahve, şeker, pamuk

İhracat ortakları: ABD %29, AB %25, And Topluluğu %6, Japonya %4, Mercosur (Güney Amerika Ülkeleri Ortak Pazarı) % 8, Japonya % 5 (1999)

İthalat: 7.4 milyar \$ (2000 verileri)

İthalat ürünleri: Makine, taşıt ekipmanları, gıda maddeleri, petrol ürünleri, demir-çelik, kimyasallar, eczacılık ürünleri

İthalat ortakları: ABD % 32, AB % 21, And Topluluğu %6, Mercosur (Güney Amerika Ülkeleri Ortak Pazarı) % 8, Japonya %5 (1999)

Dış borç tutarı: 34.59 milyar \$ (2008 verileri)

Para birimi: Nuevo sol (PEN)

Para birimi kodu: PEN

Mali yıl: Takvim yılı

İLETİŞİM BİLGİLERİ:

Kullanılan telefon hatları: 1.509 milyon (1998)

Telefon kodu: 51

Radio yayın istasyonları: AM 472, FM 198, kısa dalga 189 (1999)

ULAŞIM VE TAŞIMACILIK:

Demiryolları: 1.988 km

Karayolları: 72.900 km (1999 verileri)

Su yolları: 8.808 km

Boru hatları: Ham petrol 800 km; doğal gaz ve sıvı gaz 64 km

Limanları: Callao, Chimbote, Ilo, Matarani, Paita, Puerto Maldonado, Salaverry,
San
Martin, Talara, Iquitos, Pucallpa, Yurimaguas

Hava alanları: 233 (2000 verileri)

İdari yapılanma ve şehirler:

Peru, 26 bölüme (*Departamentos*), 195 eyalete (*Provincias*) ve 1.828 mıntıkeya (*Distritos*) ayrılmıştır. Ülkenin 2002 yılındaki bölgeselleşmesinden beri departamentolar, seçili organları olan özerk idari birimlerdir. Ülke çapında ilk bölgesel seçimler Kasım 2002 tarihinde gerçekleşmiştir. Ülkenin bölgelere (*Regiones*) ayrılması da planlanmış olmakla birlikte, 30 Ekim 2005 tarihindeki referandumda, 16 departamentonun halkının % 78'i 5 bölgede (Norte, Nor Centro Oriente, Ica-Huancavelica-Ayacucho, Cusco-Apurimac ve Arequipa-Puno-Tacna) biraraya gelmeye karşı olduğunu beyan etmiştir.

Bölgeler:

1 - Amazonas	14 - Lambayeque
2 - Ancash	15 - Lima
3 - Apurimac	16 - Lima
4 - Arequipa	17 - Loreto
5 - Ayacucho	18 - Madre de Dios
6 - Cajamarca	19 - Moquegua
7 - Callao	20 - Pasco
8 - Cusco	21 - Piura
9 - Huancavelica	22 - Puno
10 - Huanuco	23 - San Martin
11 - Ica	24 - Tacna
12 - Junín	25 - Tumbes
13 - La Libertad	26 - Ucayali

Peru'nun büyük şehirleri şunlardır:

Lima (7.363.069 nüf.), Trujillo (861.044), Arequipa (860.000), Callao (824.329), Chiclayo (634.600) ve Iquitos (400.000).

COĞRAFYA:

Konum:

Peru, kuzeyde Ekvador ve Kolombiya, doğuda Brezilya, güneydoğuda Bolivya, güneyde Şili ve batıda Büyük Okyanus ile sınırlı bir coğrafyada yer alır.

Tabii bölgeler:

Peru tamamen değişik iklim bölgelerine sahiptir:

- Costa (Kıyı) – Ülkenin yaklaşık % 11'i
- Sierra (Andlar, Yüksek kesimler) – yaklaşık % 15
- Selva (Yağmur Ormanı) ve Montaña (Sis Ormanı) – yaklaşık % 64

Costa:

Costa Humboldt Akıntısı'nın etkisi altında olup, tarımın sadece Andlar'dan gelen nehirler boyunca ve nehir vahalarında mümkün olduğu, geniş ölçüde bir kıyı çölüdür.

Peru Costa'da Ica

Peru'nun güneyinde, Şili sınırında dünyanın en kurak çölü olan Atacama Çölü başlar. Costa'nın güney kısımlarında başkent Lima'ya kadar olan kesimde, yani kıyı şeridinin yaklaşık yarısında, yıl boyunca olan yağmur düşüşü sıradışı ölçüde enderdir.

Lima'nın kuzeyinde zemin kalitesi ve yağmur düşüşü biraz artar ki böylelikle tarım imkânı nehir vahalarının dışında da mümkün olur. Sıcaklık kışın 12 °C ve yazın 35 °C arasında değişir.

Lima'nın yanında kıyıdaki büyük şehirler (kuzeyden güneye) Tumbes, Sullana, Piura, Chiclayo, Trujillo, Chimbote, Huaral, Pisco, Ica, Nazca'dır.

Sierra:

Sierra, Cusco şehri yakınları

İnce kıyı bölgesinin ardında Sierra başlar. Burası, uzun vadilerle kesintiye uğrayan (isp. *callejón* veya *valle*) Andların çok sayıda dağ sırasından oluşur. Bütün Andlar bölgesinde tipik olan, derin kesimli vadiler (Kanyonlar) ve dağ zincirlerinde büyük nehirlerle oluşan Kordillerin doğu ve batı yakasındaki aralıklardır (isp: *Pongo*).

Andlar'daki tipik kesit, kendini merkezi bölge Ancash'da gösterir. Batıdan doğuya "Kara Kordiller" 'ini (*Cordillera Negra*, yaklaşık 5.000 m kadar) *Callejón de Huaylas* (3.000 m civarında) takip eder. Sonraki dağ sırası "Beyaz Kordiller" dir (*Cordillera Blanca*). Burada Peru'nun en yüksek dağı Huascarán (6.768 m) bulunur. Doğu istikametine devam ederek *Callejón de Conchucos* uzanır (Amazonlar'ın bir kaynak nehri olan Marañón ile beraber). Sonrasında diğer dağ zincirleri ile devam eder.

En yüksek dağlar; Nevado Huascarán (6.768 m), Yerupajá (6.634 m), Coropuna (6.425 m), Ampato (6.310 m), Chachani (6.075 m) ve yanardağ Misti'dir (5.822 m).

Ülkenin kuzeyinde, Andlar kar sınırına ulaşmaz ve bitki örtüsü çok zengin (Páramo İklim Zonu), orta bölgelerde kendini çok dik, kısmen geniş vadiler ve sürekli kar ve buzullarla kaplı yüksek dağlar olarak gösterir. Peru'nun orta güneyinde (Başkent Lima'nın enleminden itibaren) tabiat kendisini 3.000 ve 4.000 metre aralığında tepelik olarak gösterir. 5000 m'den yüksek dikkat çekici karla kaplı masif dağ sayısı azdır.

Bu enlemden güneye doğru, kısmen aktif olan konik volkan Ubinas yer alırken, beraberinde daha az dik olan dağ sıraları ve bunların arasında kalan tepelik yüksek plato görüntüsüne sahip And Dağları zincirleri, kuvvetli ölçüde yayılım gösterir. Ülkenin güneyinde (Arequipa, Puno, Moquegua ve Tacna Bölgeleri'nde) özellikle yüksek platonun belli ölçüde düz kısmı kendini gösterir. Burada, tipik görüntüsünü Titikaka Gölü çevresinde alan, Altiplano adı verilen plato oluşur.

Ortalama yıllık ısı derecesi 3.300 m yükseklikte 11 °C'dir. Bazen, yağmur bakımından fakir bölgelerde Ekim'den Nisan'a kadar kuvvetli yağışlar beklenebilir. Bu bölgedeki büyük şehirler (kuzeyden güneye) Cajamarca, Huaraz, Cerro de Pasco, Huancayo, Ayacucho, Cusco, Puno ve Arequipa'dur.

Cusco yakınlarında efsanevi İnkâ şehir harabesi Machu Picchu bulunur.

Machu Picchu:

Bugüne kadar çok iyi korunarak gelmiş olan bir İnkâ antik şehridir. 7 Temmuz 2007 tarihinde, Dünyanın Yeni Yedi Harikası'ndan biri olarak seçilmiştir.

And Dağları'nın bir dağının zirvesinde, 2.360 m yükseklikte, Urubamba Vadisi üzerinde kurulmuş olup, Peru'nun Cusco şehrine 88 km mesafededir. Şehir, İnkâ'lı bir hükümdar olan Pachacutec Yupanqui tarafından 1450 yılları civarında inşa ettirilmiştir. İspanyol istilacılar 1532 yılında buraları işgal ederken sık dağlar arasında kalmış bu şehir, istilacılar tarafından fark edilmemiş ve bu sayede zarar görmemiştir. Machu Picchu 200 den fazla, merdiven sistemiyle birbirine bağlı olan taş yapıdan oluşur. Şehrin 3000 basamağı bugün hala gayet iyi durumdadır.

Huayna Picchu'dan Machu Pichu'nun panoramik manzarası. Aguas Calientes'ten gidip dönen turist otobüsleri tarafından kullanılan Hiram Bingham Otobanı görülmektedir.

Selva:

Selva, Puerto Maldonado

Andlar'ın doğusunda, Yağmur Ormanları bölgesi “Selva” başlar. Ilıman iklimin hüküm sürdüğü tropik dağ ormanı mevcut olduğundan burada geçiş yumuşak olur.

Isı farklılıklarının az olduğu bölgelerde yıllık ortalama sıcaklık yaklaşık 26 °C olup, yıllık yağış miktarı 3.800 mm'ye ulaşır. Burada, Brezilya'ya doğru Amazon Havzası'ndan akan Amazonların diğer kaynak nehirleri doğar.

Peru'nun yağmur ormanları sıktır ve neredeyse balta girmemiştir. And Dağları'ndan çıkararak geniş kıvrımlarla Amazonlar'a akan nehirler, orman derinliklerinden geçen tek ulaşım damarlarıdır.

Bu bölgenin büyük ve turizm için önemli olan şehirleri Iquitos ve Puerto Maldonado'dur. Iquitos'a Lima'dan kara yolu ile ulaşmak mümkün olmayıp, ulaşım uçak ya da vapurlarla yapılır. Puerto Maldonado'ya uçak, (1 saat. ½ saat Lima; ½ saat Cuzco) vapur ya da kara vasıtasıyla ulaşılabilir. Bölgedeki diğer büyük şehirler (kuzeyden güneye) Tarapoto, Tingo María ve Pucallpa'dır.

Akarsular:

Peru'nun önemli nehirleri; Amazon Nehri ve onun kaynak nehirleri olan Río Apurímac, Río Urubamba, Río Ucayali ve Río Marañón ile Amazonlar'ın yan kolları olan Napo, Putumayo ve Huallaga'dur.

Peru'nun en büyük ve en önemli gölleri ise; And Dağları arasındaki Titikaka Gölü ile Lago Junín'dir.

Peru'nun florası (bitki örtüsü) çok değişkendir. Kurak ve kumlu kıyı düzlüklerde sadece az miktar otlar ve çalılar büyür. Buna karşın yağmur ormanları bölgesinde büyük bir bitki bolluğu bulunur. Bu bitki örtüsünün başlıca temsilcileri kauçuk, tesbih ağaçları, vanilya bitkileridir. Yüksek dağlık kesimde doğa şartları sebebiyle bitki çeşitliliği azdır. Burada kaktüsler, “mesquite” ler gibi kurak bölge bitkileri (Xerophyt) vardır.

Peru'nun hayvan dünyası da aynı florası gibi çok çeşitlilik sunar. Sahil düzlüklerinde ve sahil önlerindeki adaların kıyılarında martılar, ötleğenler, akrepler, yüzgeçayaklılar ve penguenler yaşar. Peru'nun sahil sularında başlıca olarak sardalyalar, istakozlar, ve uskumrular bulunur. Doğuda bereketli bölgelerdeki hayvanlar örneğin armadillo, timsahlar, jaguarlar, pumalar ve flamingolardır. Peru'nun milli hayvanı And kaya horozu (*Rupicola peruviana*) Manu Milli Parkı'nda bulunur.

ÜLKE TARİHİ:

Peru, bin yıllar boyunca Pre-İnka kültürüne sahip olan bir ülkedir. İlk göç eden yerleşimciler, M.Ö. 20.000 ile 10.000 yıllarına kadar bugünkü Peru'nun olduğu bölgeye gelmişlerdir. M.Ö. 4000 yıllarında tarla kurmaya ve hayvan yetiştirmeye başlarlar. Bugün halen daha ayırt edilebilen en eski kültür, M.Ö. 800 ile M.Ö. 300 yıllarına kadar var olmuş olan Chavín de Huántar'dır. Titikaka Gölü çevresinde M.Ö. I. yüzyıldan itibaren M.S. 1000 yılına kadar Tiahuanaco kültürü oluşur. Sahilde, And nehirlerinin sulak alanlarında M.S. ilk binyılda Lambayeque Bölgesi civarında Mochica gibi farklı kültürler oluşur. İnka Krallığı'ndan önce, gelişmiş şehir kültürü olan Chimú'nun başkenti Chanchan'dı.

İnka Krallığı 1200 yılı civarında oluşur ve 1532'ye kadar bugünkü Kolombiya, Ekvador, Peru, Bolivya, Arjantin ve Şili'nin büyük kısmına genişler. Peru'nun yüksek platosunda bulunan Cusco şehri İnka Krallığı'nın başkentidir.

İspanyollar 1532'den itibaren bu ülkeyi fethederler ve İspanya Krallığı adına Peru Valiliği'ni kurarlar ki bu valilik, zirvesine ulaştığında bugünkü Panama'dan, kıtanın en güney noktasına kadar ulaşmıştır.

1821'de ülke José de San Martín ve Simón Bolívar tarafından kurtarılır ve bağımsızlığını kazanır. Bununla birlikte isyanlar ve iç savaşlar modern bir devletin gelişmesine engel olur.

Bugünkü Peru milli arması 25 Şubat 1825'de milli kongrenin kanunuyla kabul edilir. Çizimi parlamenter José Gregorio aittir.

Peru Milli Arması:

1879'da Tarapaca civarında Şili ve Peru arasındaki deniz muharebesi

1879 yılında Güherçile Savaşı patlak verir. Şili ve Bolivya bağımsızlıklarını ilan ettikleri zamandan beri Antofagasta üzerinde tartışma halindedirler. Peru tartışmalı bölgede çok sayıda guano ve maden şirketine sahiptir. Bolivya Peru'ya birlik olma halinde Antofagasta'da ekonomik ayrıcalıklar teklif eder. Ayrıca Peru, İspanyol valiliğinin koloni zamanında devraldığı politik ve ekonomik öncelikli pozisyonunun, Güney Pasifik'te Şili tarafından tehlikede olduğunu görmektedir.

1874'de Şili'ye karşı Bolivya ile beraber gizli bir pakt kurulur. Bu pakt yine de Şili'nin zaferine engel olamaz. Bolivya kaybedilen çok sayıdaki muharebeden sonra 1880 yılında savaştan çekilir ve Antofagasta Bölgesi üzerindeki hak iddiasından tamamen vazgeçer. Şili bu arada kuzeye doğru ilerleyerek Peru bölgesi Tarapacá'a girmiş ve Peru'ya ateşkes ve barış antlaşması teklif etmiştir. Peru yine de Tarapacá'yı Şili'ye bırakmayı reddeder. Şili takip eden yıllarda yeni bir savaş başlatarak, 1881'de Peru ordularını tahrip ettikten sonra Başkent Lima'ya girer. Resmi hükümet kaldırılarak, Şili'li *General Patricio Lynch* ülke valisi olarak tayin edilir. Bununla birlikte, Miguel Iglesias ve Andres Caceres gibi bazı Peru'lu generaller kurtularak; Doğu ve Kuzey Sierra'da, başarısı şüpheli organize bir gerilla savaşı yürütmeye çalışırlar. Caceres son bir kurtuluş mücadelesinde bulunmak için Temmuz 1883'de 1500 kişilik konvansiyonel bir bölük kurmayı başarır. Kuşkusuz Şili'li Albay, “*Alejandro Gorostiaga Huamachuco Muharebesi*”nde son umutları yıkar. Savaş kesin olarak kaybedilmiştir. Ekim 1883'de Ancon Antlaşması ile savaşa son verilerek Tarapaca ve Tacna Şili'ye bırakılır ve Şili Ordusu Peru'dan çekilir.

1968'de Juan Velasco Alvarado altındaki bir askeri cunta kansız bir darbe ile hükümeti devralarak, toprak ve ekonomik reformlarla sosyal bir sistem getirmeye çalışır. General Velasco 1975'de General Francisco Morales Bermúdez tarafından düşürülerek, yeniden müteşebbis yanlısı bir yön izlenir. 1980'de, 1968 yılında düşürülen Fernando Belaúnde Terry seçilmiş başkan olarak yönetimi devralır ve yeniden iktidara gelir. Terry, devletleştirilen şirketleri tekrar özel teşebbüse devreder.

1980'li yıllarda sol yanlısı gerilla örgütü “Aydınlık Yol” (Sendero Luminoso), hükümete karşı silahlı bir savaş başlatır. Her iki taraf da, sivil halka karşı kendi taraflarını disipline etmek için, acımasız bir hareket yürütür. Aydınlık Yol'un faaliyetleri 1990'lı yıllara kadar devam eder. Ülkenin diğer sol gerilla hareketi “Movimiento Revolucionario Túpac Amaru” ise sivil halka karşı şiddeti reddeder.

General José de San Martín

Simón Bolívar

Peru'daki Yahudilerin Tarihi:

Peru Yahudileri, çeşitli kökenlerden gelen ve yıllar boyunca Peru'da yaşamış olan veya Peru kökenli Yahudiler'e denir.

Zamanında malını mülkünü alıp daha güvenli bir gelecek için yurtdışına giden Yahudi cemaatinin nüfusu yakın zamanda yavaşça artmaya başlamıştır. Peru'da 1985'ten beri hahamlık yapan Arjantin kökenli Rabbi Guillermo Bronstein'in anlattıklarına göre 1970'lerde 5200 kişiyle en yüksek nüfusa ulaşan Yahudi cemaatinin nüfusu bugün yarıya inmiştir. Az sayıdaki nüfusa rağmen büyüme vaad eden aktif bir cemaat vardır.

Peru'daki Yahudi cemaati, coğrafik kökenlerine göre üç kola ayrılır. Israeli Union isimli en büyük cemaat Doğu Avrupa göçmenlerinin torunları tarafından oluşur ve sayıları toplam Yahudi nüfusunun %75'ini oluşturur. Diğer iki cemaat ise Sefarad ve Orta Avrupa veya Alman kökenlilerden oluşup nüfusları hemen hemen eşittir.

1970'lerin başında Peru'lu Yahudilerin ülkeden çıkışının sebebi sol görüşlü askeri hükümetin başkanı General Juan Velasco'nun medyayı ve ülke endüstrisini millileştirmesidir. 1975'te Velasco'ya darbe düzenlenince dış göç oranında azalma oldu fakat ekonomideki sıkıntılar ve politik şiddet nedeniyle göçler 1980'lerde tekrar hızlandı.

Bronstein'a göre, en çok dış göç Alan Garcia Hükümeti'nin (1985-1990) neden olduğu ekonomik kriz sebebiyle gerçekleşmiştir.

Aynı zamanda Maoist Sendero Luminoso gerilla hareketiyle ülkede terörizm ve istikrarsızlıklar baş gösterdi. Her ne kadar bu terörist aktiviteler Yahudileri hedef almadıysa

da bölgedeki durum birçok Peru'lu ailenin ülkeyi terketmesine sebebiyet verdi. Peru'da 15 yıl süren politik şiddetler nedeniyle 30,000 kişi hayatını kaybetti.

1973 ila 1990 arası ülkedeki Yahudilerin tam sayısı bilinmemektedir fakat Bronstein Lima'daki Yahudi okulundaki öğrenci nüfusuna bakılarak bir fikir edinilebileceğini belirtmiştir. Peru'lu Yahudi ailelerin %90'ının çocuklarını gönderdiği Leon Pinelo Okulu'nda 1970'lerdeki 1200 olan öğrenci sayısı bugün 450'ye düşmüştür.

Bugün Peru'da 3000 Yahudi ve ikisi Ortodoks üç ana sinagog bulunur. Çoğunluğu Lima'da bulunan Yahudilerin Iquitos'ta küçük bir cemaati bulunur.

EKONOMİ

EKONOMİK GÖSTERGELER:

Yıllar	2000	2001	2002	2003	2004
GSYİH (milyar ABD \$)	53.1	53.7	56.5	60.6	67.3
Kişi başı GSYİH (ABD \$)	2.050	2.041	2.116	2.227	2.438
Reel GSYİH Büyüme hızı (%)	2.9	0.2	4.9	3.8	4.5
Enflasyon (tüketici fiyatlarıyla, %)	3.8	2.0	0.2	2.3	3.6
Nüfus (milyon kişi)	25.9	26.3	26.7	27.2	27.6
Para birimi: Peruvian Nuevo Sol (PEN)	1 ABD \$ = 3.29 Peruvian Nuevo Sol (16.09.2005 tarihi itibariyle)				

GENEL OLARAK DIŞ TİCARETİ:

DIŞ TİCARETİ (milyon ABD Doları)				
Yıllar	İhracatı	İthalatı	Tic. Hacmi	Ticaret Dengesi
2000	6.955	7.366	14.321	-0.411
2001	7.026	7.221	14.247	-0.195
2002	7.723	7.417	15.140	0.306
2003	8.986	8.255	17.241	0.731
2004	11.949	9.663	21.612	2.286

Başlıca İhracat Yaptığı Ülkeler: ABD, İngiltere, Çin Halk Cumhuriyeti, İsviçre, Şili, Japonya

Başlıca İthalat Yaptığı Ülkeler: ABD, İspanya, Şili, Brezilya, Kolombiya

Başlıca İhraç Ürünleri: Bakır, altın, çinko, ham petrol, petrol ürünleri, kahve

Başlıca İthal Ürünleri: Petrol ve petrol ürünleri, plastik, makinalar, taşıtlar, demir ve çelik ürünleri, buğday, kağıt

TÜRKİYE İLE TİCARİ İLİŞKİLERİ:

TÜRKİYE - PERU TİCARİ İLİŞKİLERİ (000 ABD Doları)

Yıllar	Türkiye'nin İhracatı	Türkiye'nin İthalatı	Ticaret Hacmi	Ticaret Dengesi
1994	5.038	9.250	14.288	-4.212
1995	15.408	13.354	28.762	2.054
1996	1.442	17.396	18.838	-15.954
1997	5.002	28.095	33.097	-23.093
1998	5.913	21.593	27.506	-15.680
1999	5.866	26.643	32.509	-20.777
2000	4.225	11.632	15.857	-7.407
2001	8.888	16.701	25.589	-7.813
2002	14.326	12.467	26.793	1.859
2003	7.336	22.197	29.533	-14.861
2004	6.953	49.372	56.325	-42.419

Ticaret dengesi Türkiye açısından değerlendirilmektedir.

TÜRKİYE’NİN İLK 10 ÜRÜN İTİBARI İLE PERU’YA İHRACATI (ABD \$)

ÜRÜN TANIMI	2004
BAKIR CEVHERLERİ	1.053.192
TAŞ, BETON, ÇİMENTO, İŞLEYEN DİĞER MAKİNALAR	617.000
KAMYON, OTOBÜS RADYAL DIŞ LASTİK	445.805
BARDAKLAR	238.961
NAYLON/DİĞER POLİAMİD TEKSTÜR İPLİKLER	221.863
DİĞER KURUTMA MAKİNALARI	190.000
TUVALET VE MUTFAK BEZLERİ	185.624
KAYISI, BİRİNCİ SINIF (KURUTULMUŞ)	183.800
AYDINLATMADA KULLANILAN SENTETİK, ORGANİK ÜRÜNLER	181.548
AKİDE ŞEKERİ	171.214

TÜRKİYE’NİN İLK 10 ÜRÜN İTİBARIYLA PERU’YA İHRACATI (ABD \$)

ÜRÜN TANIMI	2003
KAMYON, OTOBÜS RADYAL DIŞ LASTİK	1.133.196
BOYAMA MAKİNALARI	664.000
YASSI HADDE ÜRÜNLERİ (KARBON <% 0.6, SICAK HADDE, 4.75 MM.= <KALINLIK 1)	640.197
YASSI HADDE ÜRÜNLERİ (KARBON <% 0.6, RULO, SICAK HADDE, 4.75 =< KALINLIK)	430.839
YASSI HADDE ÜRÜNLERİ (KARBON <% 0.6, SICAK HADDE, 4.75 MM.= <KALINLIK 1)	423.703
YASSI HADDE ÜRÜNLERİ (KARBON <% 0.6, SICAK HADDE, 10 MM. <KALINLIK=<15 MM.	361.904
CAM EŞYA SOFRA/MUTFAK İŞLERİNDE KULLANILANLAR	191.243
MAGNEZİTLİ, PİŞİRİLMİŞ DOLOMİT ATEŞ TUĞLALARI	187.514
YASSI HADDE ÜRÜNLERİ (KARBON <% 0.6, RULO, SICAK HADDE, KALINLIK <3 MM.	173.627
YASSI HADDE ÜRÜNLERİ (KARBON <% 0.6, SICAK HADDE, 3 MM.=<KALINLIK<4.75	146.700

TÜRKİYE'NİN İLK 10 ÜRÜN İTİBARI İLE PERU'DAN İTHALATI (ABD \$)

ÜRÜN TANIMI	2004
BALIK UNU	32.347.854
SENTETİK DEVAMSIZ LİFLER, AKRİLİK / MODAKRİLİKTEN	5.835.194
RAFİNE EDİLMİŞ KURŞUN	5.424.092
ERKEK / ERKEK ÇOCUK İÇİN HIRKA, YELEK, BENZERİ EŞYA	740.561
TİŞÖRTLER, PAMUKTAN (ÖRME)	737.407
DİĞER BİTKİSEL MENŞELİ BOYAYICI MADDELER, ESASI BİTKİSEL MENŞELİ	599.552
HAYVANSAL MENŞELİ BOYAYICI MADDELER	404.347
KADIN / KIZ ÇOCUK İÇİN HIRKA, SÜVETER BENZERİ EŞYA, PAMUKTAN (ÖRME)	393.598
KUZULARIN YÜNLÜ KURU DERİLERİ, HAM	350.474
KADIN / KIZ ÇOCUK İÇİN CEKET VE BLAZELER, PAMUKTAN (ÖRME)	260.800

TÜRKİYE'NİN İLK 10 ÜRÜN İTİBARI İLE PERU'DAN İTHALATI (ABD \$)

ÜRÜN TANIMI	2003
BALIK UNU	12.030.870
SENTETİK DEVAMSIZ LİFLER, AKRİLİK / MODAKRİLİKTEN	3.439.500
RAFİNE EDİLMİŞ KURŞUN	2.780.503
KATOTLAR VE KATOT PARÇALARI, ELEKTROLİTİK BAKIRDAN	1.144.521
ELEKTRİKSİZ SANAYİ, LABORATUAR FIRINLARININ AKSAM PARÇALARI	403.779
DİĞER BİTKİSEL MENŞELİ BOYAYICI MADDELER	373.343
KOYUNLARIN YÜNLÜ KURU DERİLERİ; HAM	357.105
KUZULARIN YÜNLÜ KURU DERİLERİ; HAM	294.076
DİĞER YÜN TOPLARI; DİĞER ŞEKİLDE TARANMIŞ	238.988
DİĞER HAYVAN KILLARI; TARANMIŞ	149.221

KÜLTÜR

Kültürel yaşam özellikle büyük şehirlerde yoğunlaşmış olup, bunların başında başkent Lima gelir. Bugün kültürel yapının geniş alanında, İspanyol işgalcilerin getirmiş olduğu kültürün ve onların temsil ettiği dinin izleri vardır.

Din:

Pre-Kolombiyalı zamanından kalma bir çok dini gelenek Peru'da hala canlı olup, bu gelenekler başta kırsal bölgelerde olmak üzere yaşatılır.

Peru halkının yaklaşık % 90 ile % 95 kadarı katoliktir. Bu, İspanyol işgalcilerin misyoner çalışmalarının (kısmen zorlama ile) ve bağımsızlıktan sonra yine Peru'nun ABD'nin Almanya'nın misyoner gruplarının yürüttüğü çalışmaların sonucudur. Katolik hristiyan gelenekler, hristiyanlık öncesi devrin eski gelenekleri ile karışmıştır . Bu durum özellikle dini bayramlarda kendini gösterir.

Bir çok Latin Amerika ülkesinde olduğu gibi Peru'da da son birkaç yıldır, evanjelik ve karizmatik kiliseler ve Yedinci-Gün Adventistleri, Assemblies of God, Yehova'nın Şahitleri ve Mormonlar gibi inanç cemaatleri yaşamaktadır. Bunlar finansal olarak kısmen ABD tarafından desteklenirler. Aktif olarak çalışan bu cemaatler bazen agresif olarak üye kazanma kampanyası yürütürler.

Edebiyat:

Tahminen Peru edebiyatının en eski eseri *Ollantay* 'dır. Bu eser bir drama olup, İnkalardan gelmiş ve Quechua Dili'nde yazılmıştır.

Ricardo Palma 19. yüzyılda, kurgu ve hikâyelerin canlandırıldığı bir edebiyat çeşitlemesi olan *Tradiciones* 'i ortaya koymuştur. Clorinda Matto de Turner'ın romanlarında en başta İnka kültürünün izleri görülür. Şair César Vallejo 20. yüzyılda alışılmışın dışında eserler yazmıştır. Vallejo'nun ilk olarak 1922 yılında yayınlanan *Trilce* adlı eseri ünlüdür. 20. yüzyılın diğer önemli Perulu yazarları: José María Arguedas, Julio Ramón Ribeyro, Manuel Scorza, Sergio Bambaren, Alfredo Bryce Echenique ve Mario Vargas Llosa'dır.

Müzik:

Müzik Peru kültürünün önemli bir parçasıdır. Quena (*And flütü* olarak da adlandırılır), Panflüt (*Zampoña* veya *Sicu*), Cajón ve klasik gitar çok yaygındır.

Peru'nun en ünlü parçası *El Condor Pasa* bir *Daniel Alomía Robles* bestesi olup, Simon and Garfunkel'inkinin de bulunduğu çok sayıda cover versiyonları sayesinde dünya çapında sevilmiştir. Peru'nun kuzey sahilinde Marinera dansı popülerdir. Geleneksel müzik türlerinin yanında rock müziği de 50'li yıllardan beri çok popülerdir. *Líbido*, Peru Pop/Rockband'ı için bir örnek teşkil eder. Şu an en sevilen Peru Metal/Grunge/Punk/Rock grupları Ni Voz Ni Voto, Por Hablar, Leuzemia ve La Sarita'dır.

En ünlü müzisyenler ve şarkıcılar örnek olarak Juan Diego Florez, Yma Sumac, Susanna Baca, Chabuca Granda, Lucha Reyes, Cantos del Pueblo, Raúl García Zarate, Sonia Morales, Eva Ayllón ve Zambo Cavero gösterilebilir.

Peru Mutfağı:

Peru mutfağı tam anlamıyla çok yönlü olarak kabul edilir. Sahil, plato ve yağmur ormanları arasındaki coğrafi farklılıklar ve buna bağlı Peru'nun Pre-Kolombiyalı sakinlerinin beslenme gelenekleri, İspanyol istilacıların kısmen Araplar'dan etkileniş mutfaklarıyla birleşir. 19. yüzyılın ortalarında Çinli göçmenler dolayısıyla, özel bir Çin-Peru mutfağı oluşur (Chifa). Siyah kölelerden Afrika elementleri de Peru mutfağına getirilir.

Tipik yemekleri şunlardır:

- Ceviche (taze çiğ balık veya deniz ürünlerinden bir yemek. Ender olarak etten yapılarak, limon suyu ve ekşi soğan ile marine edilerek servis yapılır.)
- Anticucho (şişte ızgara sığır kalbi)
- Arroz con Pollo (tavuklu pilav) ve Arroz con Pato (ördekli pilav)
- Ají de gallina (hafif acılı, kremlı Chili-soslu tavuk eti)
- Rocoto Relleno (sığır eti ile doldurulmuş paprika biberi)
- Estofado (et, patates, mısır ve havuç ile yapılan acı peynir-paprika soslu güveç.)
- Papa a la huancaína (acılı peynir soslu patates dilimleri)
- Carapulcra (kurutulmuş patates ve etten güveç)
- Albondigas (et topları)
- Pachamanca (Quechua „güveç“, toprak güveçte hazırlanmış et ve sebze)
- Chicharrón de Chanco (kalın yağ derisi olan kavrulmuş domuz eti)
- Lomo Saltado (soğan ve paprika ile kızartılmış sığır dilimleri)
- Chupe de Camarones (karides, patates ve sebzeli çorba)
- Sopa a la Criolla (ülkeye özgü et parçalı makarna çorbası)
- Tacacho (domuz yağı ve haşlanmış muzdan yapılmış köfte)
- Choclo con queso (haşlanmış, peynirli mısır koçanı)
- Cuy Chactado (kızartılmış hintdomuzu)

Peru'nun en ünlü alkollü içkisi Pisco bir brendi olup, *Pisco Sour* ve *Perú Libre* gibi kokteyllerin ana malzemesidir. Peru'da diğer sevilen içkiler Chicha, Chicha Morada ve Inca Kola'dır.

Tatil Günleri:

Yerel hasat bayramlarının yanında aşağıdaki tatil günleri mevcuttur.

- 1 Ocak: Yılbaşı
- Şubat/Mart Karnaval (her Pazar)
- Mart/Nisan: Paskalya
- 1 Mayıs Dia de los Trabajadores (İşçi Bayramı)
- Mayıs/Haziran Dia del Corpus (Katolik yortusu)
- 14 Haziran Dia de los Campesinos (Çiftçi Bayramı)
- 29 Haziran: Aziz Peter ve Paul (El Día de San Pedro y San Pablo)
- 28 Temmuz: Bağımsızlık Günü
- 29 Temmuz: Milli Bayram

- 15 Ağustos Virgen de la Asunción (Mariä Miracı)
- 30 Ağustos: Santa Rosa de Lima
- 8 Ekim: Donanma Günü
- 9 Ekim Dia de la Dignidad Nacional (Milli Onur Günü)
- 1/2 Kasım: Tüm Azizler Bayramı
- 8 Aralık: Virgen de la Concepción
- 25 Aralık: Noel
- 31 Aralık Noche de San Silvestre (Aziz Silvester)

Turizm:

İnka medeniyetine ait yapılarıyla dünya turizminin gözdesi olan Peru'nun Cusco kenti, çok sayıda yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret ediliyor.

Cusco- And Dağları'nda yer alan Peru, İnka medeniyetine ait kalıntıları barındırıyor. Tarihsel zenginliklerle farklı bir güzellik sunan Cusco kenti, İnka dönemine ait tapınaklar, yerleşim alanları ve taraça şeklindeki tarım alanları ile ziyaretçilere gizemli bir yolculuğun kapılarını aralıyor.

İÇİNDEKİLER

Peru ve Güney Amerika haritası	2
Peru ülke profili, coğrafi verileri	3
Nüfus bilgileri, yönetimi	4
Üye olduğu uluslar arası örgüt ve kuruluşlar	5
Ekonomik göstergeler	6
İletişim bilgileri, ulaşım ve taşımacılık	7
Yönetimsel yapılanma ve şehirler	8
Coğrafya	8-9-10-11-12
Ülke tarihi	13-14-15-16
Ekonomi (ekonomik göstergeler, Türkiye ile ticari ilişkileri)	16-17-18-19-20-21-22
Kültür (din, edebiyat, müzik)	23
Kültür (Peru mutfağı, tatil günleri, turizm)	24-25